

DİSK NASIL KURULMUŞTU?

Aydınlık Dergisi, 23 Eylül 2007

Yıldırım Koç

DİSK'in nasıl kurulduğuna ilişkin yaygın öykü, Paşabahçe Grevi üzerine odaklanır. Paşabahçe Şişe Cam Fabrikası'ndaki grevde TÜRK-İŞ'in izlediği çizgi eleştirilir ve bazı sendikalar kendi aralarında bir dayanışma ilişkisi oluştururlar (SADA). Bu yapılanma daha sonra DİSK'in kurulmasına götürür.

DİSK'i kuran sendikaların TÜRK-İŞ'e yönelik diğer eleştirileri de ağırlıklı olarak ABD devlet kuruluşlarından para almak üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Çok önemli bir arşiv ve araştırma kuruluşu olan ve Türkiye sosyalist-komünist ve işçi hareketi tarihiyle ilgili çok değerli kitaplar yayımlayan TÜSTAV'ın (Türkiye Sosyal Tarih Araştırma Vakfı) 2007 Ajandası'nda yayımlanan elyazısı bir belge, bu öykünün gerçekte pek bağdaşmadığını gösteriyor.

DİSK, 13 Şubat 1967 tarihinde kurulmuştur. 14 Ocak 1966 tarihli belge ise aşağıda sunulmaktadır.

“Biz aşağıda imzaları bulunan sendika yöneticileri, yeni bir işçi Konfederasyonu kurulmasını, bu Konfederasyonun isminin Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (kısa ismi ile DİSK) olmasını kararlaştırdık. Karar oy birliği ile alınmıştır. 14 Ocak 1966.”

Bu kararı imzalayanlar ve temsil ettikleri sendikalar da aşağıda sunulmaktadır

Maden-İş (Kemal Türkler), Tekstil (Rıza Güven), YİS (Suat Şükrü Kundakçı), Lastik-İş (Rıza Kuas), Kimya-İş (Necat Akbay), Basın-İş (İbrahim Güzelce), Türkiye Gıda-İş (Kemal Nebioğlu), Basın-İş (Ankara) (Ayhan Yetkiner), T.Gemi Adamları Deniz-İş (Rüştü Güneri), Türk Maden-İş (Mehmet Alpdündar), Toprak-Su (Tuncer Kocamanoğlu), Taşıt-İş (A.Fikri Altay), Yapı-İş (Ankara) (Emrullah Akdoğan), Türkiye-İş (Cemal Akın), Pancar-İş (Cevat Gümrükçü), Petkim-İş (Mehmet Kılınç), Bank-İş (Nusret Önsüer).

Paşabahçe grevi ise bu açıklamadan 17 gün sonra, 31 Ocak 1966 tarihinde başladı ve 26 Nisan 1966 tarihine kadar devam etti. Grev başladığında, DİSK'in kurulma kararı çoktan alınmıştı.

Burada açıklığa kavuşturulması gereken bazı noktalar var.

Bu metne imza atan 17 sendikadan yalnızca 5'i DİSK'i kurdu. Bu sendikaların bir bölümü hemen, bir bölümü yıllar sonra DİSK'e katıldı. Bazıları ise DİSK'le hiç ilişkiye girmediler. DİSK'in kurulma süreci genellikle yazıldığı kadar basit değil.

Peki, ne oldu? Kanımca şöyle bir açıklama daha gerçekçi:

1963 yılında kabul edilen 274 sayılı Sendikalar Kanunu ve 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu sonrasında 1964 yılında kamu kesiminde çok kapsamlı ve başarılı toplu iş sözleşmeleri imzalandı (Bu toplu iş sözleşmeleri konusunda bugüne kadar hiçbir araştırma yapılmamıştır). Bu başarıda en önemli etmenler, kapitalizmin altın çağında yaşanması, Türkiye'nin hızlı bir biçimde büyümesi, bütçe açıklarının az olması, 1965 yılında genel seçimlerin olmasıydı. Toplu sözleşmeler, diyalogla (eylemsiz ve grevsiz) sonuçlandırıldı. Kamu sektöründe işçi ücretleri arttı. Özel sektör işçileri de bu artıştan etkilendiler ve kendi ücretlerini arttırmaya çalıştılar. Ancak özel sektörde patronların önemli bir

bölümü tüccarlıktan işverenliğe yeni geçmişti; anlayışlarında “sendika” diye bir olgu, “toplu sözleşme” diye bir uygulama yoktu. Kamu kesiminde zam veren yönetici başkasının (devletin) kesesinden para harcarken, özel sektörde işveren kendi kesesinden veriyordu. Ayrıca işçinin siyasi tavrının ve oyunun özel sektör işvereni açısından herhangi bir anlamı da yoktu. Vereceği zam, karından azalma demektir. Bu nedenlerle özel sektör işverenleri direndiler. Kamu kesiminde diyalogla zam almaya alışmış sendikalar, özel sektörde başarısız kaldı.

Bu süreçte ortaya bir de sosyalistler çıktı. 1961 yılında sendikacılar tarafından kurulan ve 1962 yılında sosyalistlerin yönetimine geçen Türkiye İşçi Partisi, 1963-1965 döneminde çok başarılı bir faaliyet gösterdi. Türkiye politika yaşamına yeni bir ses, yeni bir soluk getirdi. Sınıf olgusunu tanıttı, sınıf mücadelesini savundu. 1965 seçimlerinde de geçmişte hiçbir sosyalist partinin elde edemediği bir başarıya ulaştı. TİP’li milletvekilleri Millet Meclisi’nde grup oluşturup ABD emperyalizmine karşı Türkiye’nin bağımsızlığını ve işçinin-köylünün haklarını etkili bir biçimde savundular. O zamanın havası (veya yaratılan hava), TİP’in 1969 yılında iktidara yürüyeceği biçimindeydi. TÜRK-İŞ ise 1961 yılından beri TİP’e karşı olumsuz bir tavır içindeydi. 1962 yılında Seyfi Demirsoy’un Ankara’da Çalışanlar Partisi kurma girişimi de TİP’i baltalamaya yönelikti. TİP’in sosyalistlerin yönetimine geçmesinin ardından ABD’nin TÜRK-İŞ’e verdiği önem arttı. ABD’nin devlet kuruluşu olan AID’nin TÜRK-İŞ ile doğrudan ilişki kurmasına sayın Bülent Ecevit’in Çalışma Bakanlığı döneminde izin verilmesinin ardından, TÜRK-İŞ içindeki TİP karşıtlığı daha da pekişti. Bundan rahatsız olan TİP’li sendikacılar, TÜRK-İŞ’ten ayrılarak ve güçlendiğine inandıkları TİP’e yaslanarak güçlü bir konfederasyon oluşturabileceklerine inandılar. TİP de kendisine düşman TÜRK-İŞ’e karşı, kendi yandaşı bir yeni konfederasyonu yeğledi. DİSK’in kurulma kararı 14 Ocak 1966’da yazılı hale getirildikten sonra ise TÜRK-İŞ’in 1966 Kongresi’nde TİP’li sendikacılar yönetimin dışına itildi. TİP’in 1966 Malatya Kongresi’nde de bu konuda yazılı olmayan bir karar kabul gördü. Özel sektör işçileri ise, karşı karşıya buldukları durumu ve sorunlarını daha iyi yansıtan “sınıf mücadelesi” temelli bu yeni örgüte yakınlık duydular. Genellikle “DİKS” dedikleri DİSK’e bağlı sendikalarda örgütlenme eğilimine girdiler.

DİSK’in kuruluş öyküsünü bu çerçevede yazmak bana daha doğru gözüküyor.